

Videózni szükséges!

Helyzetkép és javaslatok

A cím után akár kérdőjelet is tehetnénk, tekintettel a video közművelődési könyvtári hasznosítása terén tapasztalható jelenlegi tanácstalanság, erősebben fogalmazva: zűrzavar miatt. De mégis helyes megmaradni a „navigare necesse est – hajózni muszáj!” híres mondás analógiájánál. A tény vitathatatlan: a video egyre erőteljesebben dörömböl bebocsáttatásért a könyvtár kapuján, s egyre több az olyan látogató is, aki ezt az új technikát keresi.

Megszaporodtak az elemző írások a szakajtóban. *Skaliczki Judit* a lap tavaly júniusi számában részletesen ismertette a nem hagyomá-

nyos könyvtári anyagok – köztük a videokazeták, újabban -lemezek – helyzetét; reális, észszerű követelményeket, feladatokat megfogalmazva. Az írásra reagálva *Dr. Tóth Dezső* követelte a polgárjogot a hangzó- és vizuális anyagoknak (*Könyvtáros*, 1986. 9. sz.). Legfontosabb tennivalóként egy országos helyzetkép felrajzolását sürgette.

Egyetértve a gondolattal, megkísérlem felvázolni a tanácsi közművelődési könyvtárak és a videózás jelenlegi kapcsolatának milyenségét, a mai valóságát és a holnap terveit. Bár tudom, hogy megoldásra, szakmai iránymutatásra nem vállalkozhatom, mégis úgy érzem, a helyzetfeltárás segít felkelteni az érdeklődést szakmai és hivatali körökben, remélhetőleg azokét is, akik a jelenlegi állapotok megváltoztatásáért tehetnek egyet s mást.

A rendelkezésemre álló információkat a megyei könyvtárak és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár készséges segítségével szereztem. Ezek az intézmények kérésre írásos tájékoztatást adtak saját hálózatuk helyzetéről.

Mit mondanak a számok?

Elsőként azt kérdeztem a megyei könyvtáraktól, hálózatukban hány videomagnó, kamera és egyéb felszerelés van. 16 helyről kaptam levelet. A válaszokban érintett 135 A és B típusú könyvtárnak összesen 50 képmagnója és öt kamerája van. Az utóbbiak lelőhelyét érdemes felsorolni: Kazincbarcika (2), Jászberény, Békéscsaba, Nagyatád. Vagyis egyáltalán nem szükségszerű az összefüggés a település vagy az intézmény nagysága és az ellátottság között.

A lejátszó berendezések számával talán elégedettek lehetnénk, az 50 : 135-ös arány szűkös viszonyaink között elfogadható. A szóródás azonban igen-igen nagy. Az új békéscsabai

megyei könyvtárnak hat készüléke van, négy megyei könyvtárnak egy sem. Igen eltérők a vélemények is a helyzet megítélésében. Van olyan gazdag, de nagyon szerény hálózati központ, amely így ír: „... video-ügyben körülnéztünk a hálózatban. Sajnos elég szegényes a kép. Mindössze hat könyvtárban van videokészülék, s mindössze egyben van komplett felszerelés (VHS stúdióberendezés: két kamera, két videomagnó, vágó- és szerkesztőasztal, egyéb kiegészítő felszerelések).” A pontosság kedvéért meg kell jegyezni, hogy a városi művelődési központtal (központba?) integrált városi könyvtárról van szó. Kontrasztként egy másik B típusú intézmény helyzete: „Nincs a könyvtárunkban és a hálózat könyvtáraiiban sem videomagnó, sem kamera és semmiféle videózással kapcsolatos felszerelés sem. Jelen körülményeink szerint terveink sem lehetnek. Legfontosabb gondunk az alapellátás – a férőhely és a legfontosabb szolgáltatások – biztosítása. Nem is kértünk, így nem is kaphattunk semmiféle támogatást.” A kissé ingerült hang a nyilván súlyos elhelyezési és működési gondokkal küszködő könyvtár vezetőjétől egyáltalán nem meglepő.

Az egyéb felszerelések ügye igen kusza, kibogozhatatlan. Pedig a könyvtárak szempontjából talán nem is mellékes, elhanyagolható dologról van szó. Erre világít rá az egyik válaszból vett részlet. „A tévékészüléknél – mint tapasztaltuk – igen lényeges, hogy a teletext adás vételére alkalmas legyen. Persze ehhez fontos egy nagyteljesítményű antenna is. Korábban nem is gondolt lehetőségeket nyújt a legfrissebb információk lehívása, így a napi tájékoztatásban előbb-utóbb nélkülözhetetlen lesz.” Ezt hangsúlyozta Tóth Dezső is korábban idézett cikkében. Figyelemre méltó gondolatok. A különböző információk „fogadására” való alkalmasság a közművelődési könyvtárakban „élet-halál” kérdése lehet már a közeljövőben.

Mire használják a videót?

A könyvtárak egy részének egyszerű a válasza: egyelőre semmire. Várják a lehetőséget és a központi javaslatokat. A „középmezőny” már próbálkozott valamivel (alkalmi vetítések gyermekek és felnőtt kiscsoportos foglalkozások illusztrálása stb.), de rendszerességről, megállapított szolgáltatásról nincs szó.

És vannak – ha kevesen is – élenjárók. Pé-

csett a szabadpolcos térben elhelyezett készüléket „szabadon” használhatják az olvasók. Békéscsabán a zenei stúdióban összesen hat helyre tudnak videoprogramot kiadni; egyrészt a tévéműsort, másrészt konzervfilmeket.

Az FSZEK VII. kerületi főkönyvtárában már 1982-ben elkezdték a videogyűjtemény kialakítását a nyelvi-irodalmi részleg szolgáltatásaihoz igazodva. Itt alakult ki az FSZEK-ra vonatkozó videogyűjtemény is, ezeket a televízióműsorokat 1982 óta archiválják. Meg kell említeni a könyvtár Latinovits-archívumát, mely a hangfelvételek mellett egyre inkább filmdokumentumokat is tartalmaz. A X. kerületi fiókkönyvtár képzőművészeti gyűjteményéhez és vizuális műhelyéhez kapcsolódva alakított ki videotárát, amelyet jelenleg is fejleszt.

Vannak már konkrét tervek video-ellátórendszerek kialakítására Jászberényben, Kiskőrösön; Pásztón pedig már részben megvalósult gyakorlat is ez.

Egy-két megyei és városi könyvtár az új szolgáltatás bevezetését megelőzően tervezetet készített a videotár gyűjtőköréről, a feltárásról, a szolgáltatásokról. Közzétételük mindenki számára hasznos lenne.

Különösen a kölcsönzés és a másolás kérdései foglalkoztatják élénken a szakmai közvéleményt. Az érdekelt könyvtáraknak azonban meglepő módon nem okoz gondot a két leggyakoribb igény. *A kölcsönzést teljes természetességgel ingyenes alapszolgáltatásnak tekintik, a másolással pedig többségüknek nincs gondjuk, mivel hiányzik a technikai feltétel, a második készülék.*

Ki adja a kazettát?

Mindenekelőtt az Országos Oktatástechnikai Központ, méghozzá ingyen. A 25 tételből álló „tartós letétbe” adott kazettakészlet alapozta meg sok közművelődési könyvtár gyűjteményét. Aztán bővült a kör. Belépett a MO-KÉP, a Könyvértékesítő Vállalat, a Magyar Televízió, más intézmények, társaságok, grnk-k, magánzók. A választék azonban nemcsak drága, meglehetősen egyoldalú is. Nem hiszem, hogy sokan lerágták már a körmüket a könyvtári készülékek előtt a programok nézése közben.

Bármilyen furcsa, a megyei könyvtárak egy része panaszkodik, hogy nincs pénze az újfajta

dokumentumok beszerzésére, a gazdagok pedig (ők sokkal kevesebben vannak) azt kérdezik: hol költsék el értelmesen gyarapításra fordítható keretösszegüket. Azért ha valaki ügyes, érhet el eredményeket. Íme! „Sikerült néhányat megvenni a Könyvértékesítő méregdrága kazettáiból, sikerült egy-két programot lemásoltatni a nem jogdíjköteles művekből (egy-két kazetták árában a jogdíj eleve benne foglaltatik). Teljes tartalomjegyzék-leírásunk van az 1984-től működő közösségi televízió műsorairól, s úgy tűnik, hogy a Megyei Pedagógiai Intézettel erősödő kapcsolataink eredményeként több könyvtári foglalkozás videofelvétel is meg tudjuk csinálni.”

Nagy segítséget jelenthet ebben a helyzetben az 1986-ban indult *Új videofelvételek* című állománygyarapítási tanácsadó füzet (a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár szerkesztésében). A hasznosításról a cikk megírásának idején még nem voltak érdemi adatok.

Helytörténet, kábeltelevízió, partnerek

Érdekes jelenségnek lehetünk tanúi mostanában. Az új technikai eszközök könyvtári alkalmazásán meditatálva, tervezgetve a közművelődési könyvtárak döntő többsége mindenekelőtt a helytörténetre gondol, legyen szó mikroszámítógépekről, vagy filmről, videóról. Ez a tény sok mindenről árulkodik: igen csekély a könyvtárosok műszaki, technikai ismerete ezen a területen, hiszen a rendelkezésre álló eszközök erre a célra általában alkalmatlanok vagy elégtelenek; a könyvtári munkában előtérbe kerül a helytörténet, a helyismeret, fokozódik az érdeklődés a szűkebb környezet, a lakóhely dolgai iránt, összefüggésben a demokrácia kiszélesedésével, a környezetvédelem fontosságának erőteljesebb hangsúlyozásával...

Ilyen helyzetben indult el a helyi közösségi, úgynevezett kábeltelevíziós Magyarországon. A készülékhez és berendezéshez jutott könyvtárak természetesen jelentkezték a műsorok archiválására, sőt megrendeléseket is adtak helytörténeti események bérmunkában történő rögzítésére. Több könyvtár rendelkezik 10–15 órás anyaggal. A gyakorlat azonban korántsem egységes. Ez nem meglepő, hiszen az elvek, a módszerek is tisztázatlanok. „Ma

még a kínálat gyengesége miatt szilárd gyűjtőkori alapokra nem helyezhető ez a munka.”

De egyébként is sok a bizonytalanság, számtalan kérdés feltehető: – Kinek a feladata egy megyével, várossal, nagyközséggel kapcsolatos televíziós programok rögzítése és archiválása? A lakókörzet jelentősebb politikai, társadalmi, kulturális eseményeit ki örökítse meg és hol tartsa? A terület irodalmi múltjának feldolgozása (képes olvasókönyv), az ott élő, vagy a tájhoz kötődő írókról film készítése a könyvtáros dolga-e? Készüljenek-e, készülhetnek-e másolatok a Magyar Televízió műsorairól, s ha igen, melyekről? És a kérdéseket még tovább lehetne sorolni.

Míndez a kapcsolatok gyors felvételét követeli az érdekeltektől. „Úgy tűnik, a videózás egyelőre minden intézménynek inkább magánügye, az együttműködés gondolata így nem vetődik fel.”

Ha vannak is jó ellenpéldák, elfogadhatjuk ezt a sommás véleményt. A könyvtárak videoügyben szegény mostohagyereknek számítanak. A gazdag rokonok a kábeltelevíziós központok és a nagy művelődési házak. Az előbbieket költségvetésből, az utóbbiakat a közművelődési alaptól kapott jelentős támogatás révén jutottak nagyobb összegekhez, illetve korszerűnek mondható felszerelésekhez, stúdiókhöz. A könyvtáraknak csak nagyon gyéren és esetlegesen csordogált az éltető támogatás ebből a forrásból. A birtokban levő készülékeket vagy saját erőből, vagy a fenntartó tanácsok jóvoltából vásárolhatták meg, s csak kisebb részét az Országos Közművelődési Tanács támogatása révén. Meglepő, hogy éppen a kis intézmények nem kértek központi támogatást, gyakran azért, mert nem ismerték a lehetőségeket!

★

Bizonyos vagyok abban, hogy amire ez az írás napvilágot lát, már sok minden megváltozik. Több lesz a készülék és berendezés, nagyobb az igény, szeleesebb és színesebb a kínálat, természetesebb a használat. Ezért sürgős feladat a gyűjtőkör, a szolgáltatások körének meghatározása, a beszerzési források bővítése és egyúttal a szerzői jogi kérdések egyértelmű tisztázása, a terület módszertani gondozása, valamiféle egységes szemlélet kialakítása a közművelődési, iskolai és más érdekelt könyvtári hálózatokban. Mert videózni muszáj!

Halász Béla

a Veszprémi Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese

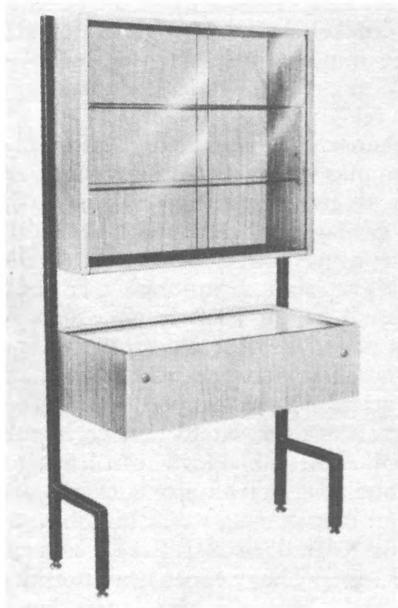
A TANÉRT AJÁNLATA

Bemutatjuk a

MERABONA

KÖNYVTÁRI BÚTORCSALÁD

további két tagját

Egyoldalas vitrin

Fogyasztói ára: 3930,- Ft.

Kétoldalas vitrin

Fogyasztói ára: 5120,- Ft.

Mindkét vitrin felső része tolóüveggel zárt üvegpolcos szekrény, amely alatt üvegtetős tároló található

VÁRJUK KEDVES VÁSÁRLÓINKAT!

Országos Tanszergyártó
és Értékesítő Vállalat
Bútorkereskedelmi főosztálya

Budapest, VIII., Szentkirályi u. 8.
Levél cím: Budapest 1428 Pf. 2.
Telefon: 339-938